31

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

De

HYDROPE, ASCITE PRÆCIPUE,

Quam

IN ALMA REGIA ET ELECTORALI
FRIDERICIANA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. FRIDERICO
WILHELMO,
REGNI BORUSSIÆ, HEREDE &c. &c.
EX DECRETO GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ
SUB PRÆSIDIO
PRO-RECTORIS MAGNIFICI

DN. GEORGII ERNESTI STAHLII,
MED. D. PROF. PUBL. ORDINARII
ET FACULTATIS DECANI,

PRO LICENTIA
Summos in ARTE MEDICA Honores
& Privilegia Doctoralia adipiſcendi,
Ad d. Junii Anno M DCCI, Horis ante- & pomeridianis,
Publicæ Eruditorum disquiſitioni ſubmittet

JOHANNES MICHAEL HAUCKE,
Svvartzburgicus.

HALÆ MAGDEB. Typis Joh. Jacobi Krebſii, Acad. Typ.

PROOEMIUM.

QVanta ſit utilitas, imò verò neceſſitas, perpetuarum ſecretionum & excretionum, quàm neceſſaria his ipſis ſit humorum juſta qualitas, & viarum meatuumque proportionata libertas, eluceſcere confidimus è juſta conſideratione tùm qualitatis humorum & præcipuè ſanguinis, tùm motus eorundem multis modis neceſſarii, ſive circulationis ſanguinis. Quamvis autem hic ipſe perpetuus motus ſeu circuitus ſangvinis, recentioris ævi inventum exiſtat, adeoque ex antiqua Schola Medica parum autoritatis Theoreticæ nanciſci posſit, ſed potius ab illis, qui eundem repererunt, etiam illuſtrationem atque confirmationem, explicationem & applicationem, expectare debuerit; non videtur tamen, ita uti debuerat, & quantum nos judicare valemus, etiam potuerat, undique ſatis ſolerter vel explicatus vel applicatus eſſe. Quod ipſum ne numeroſis & longè petitis exemplis adumbrare neceſſe habeamus, excuſare nos poterit paulò intentior conſideratio HYDROPIS, morbi uti ſatis frequentis, & qui Medicis plurimùm ſanè negotii faceſſat, ita tantò dignioris, ut etiam Theoreticè nativitas & indoles ejus paulò luculentius evolvatur, ut inde partim ad ejus curationem, quan

tum fieri poteſt, tantò planior via ſternatur: partim prognoſi, & ſummæ difficultati Curationis, Cauſæ ſuæ atque fundamenta ita aſſignentur, ut inde clarum evadat, quamobrem hic affectus ita difficillimus curatu compareat; & tantò magis illud quidem, quo profundius innidulatus, & morâ obfirmatus occurrit. Suſcepimus itaque evolutionem ejus, pro Specimine Inaugurali, nempe HYDROPIS, præcipuè ASCITIS, hiſtoriam, cauſas, indolem, & inde tractationem Medicam, declaraturi. Invocamus vero divinam benedictionem ut hæc noſtra cœpta proſperè ſuccedant, & ad uſum aliquem Rei Medicæ, vergant & pertingant.

§. I.

NOminis notio, quando nomen aliquid ſpeciale in receſſu habere videtur, non immeritò ſagacius atque circumſpectius penſitatur; quando vero nihil horum ſubeſt, ſed libera potius & plana impoſiti nominis ratio occurrit, ibi in re obvia ſcrupulos movere, fuerit nodum in ſcirpo quærere. Unde etiam nobis facilè ſufficere poteſt uno verbo monuiſſe atque notaſſe, quod vocabulum ὕδρωψ, Græcum, & hactenus latino quoque ſermoni immiſceri ſolitum, ſeu quod vulgo vocant latinitate donatum, nihil aliud denotet quam faciem, vultum ſeu *obtutum* veluti *aquoſum*: nempe quod hac labe correpti, *membra*, vel interdum *totum corpus*, velut *aqua* impletum & ſuffarctum offerant. Dicitur alias etiam Latinis verbis, *aqua intercus* vel potius *intercutem*: Germanis die Waſſerſucht/ waſſerſüchtige Geſchwulſt. *Aſcites* vero *in ſpecie* dicitur ille Hydrops, qui *abdomen* inſtar *utris*, qui ἀσκὸς eſt Græcis, implet: & apud Latinos quoque receptum eſt nomen, quamvis etiam Hydropem abdominis appellent: apud Germanos vero ſpeciale nomen non obtinuit, ſed potius κατ' ἐξοχὴν die Waſſerſucht appellatur.

§. II. *Hi-*

§. II.

Hiſtorica ejus deſcriptio poteſt ita commodè abſolvi, ut primo loco exhibeantur ea, quæ ipſis ſtatim ſenſibus ſeſe offerunt, *viſui* nimirum & *tactui*; ubi Hydrops eſt tumor plus minus univerſalis, aut *multarum* ad minimum corporis *partium*, admodum *turgidus*, albus ſeu *pallidus*, & reliquæ cuti partium etiam adhuc minus affectarum plurimum *concolor*; tactui *mollis* & *frigidus*, vel ad minimum nullum inſignem atque ſpecialem calorem, ſed aliquale potius *frigus*, ſi ad naturalem reliquarum partiem temperiem fiat comparatio, præ ſeſe ferens; præterea, ſi digitis pauló fortius tangatur, preſſioni ita cedens, ut etiam *foveam* ſeu veſtigium factæ hujusmodi impreſſionis poſt ſe relinquat in cutaneis locis, quæ tamen haud ita multò poſt, quaſi ſpontè ſenſim iterum aſſurgit, & reliquæ partis planitiem, in ſua proportione æquat.

§. III.

Aſcites vero ſpeciatim eſt notabilis, imô plus minus inſignis ejusmodi tumor, totum *abdomen* diſtendens; conjunctum communiſſimè habens tumorem ejusmodi aquoſum *pedum* atque *crurum*, imò ipſorum planè *femorum*: quem vulgò velut eminenter *œdema*, quod alias in genere tumorem deſignat, appellare conſueverunt: quod quidem nomen, ridiculè ſecundum *Criticos*, ſed certé non ita abſurdè ſecundum convenientiam cum re ipſa, *Paracelſus* interpretatus eſt *Undimiam*; inſolita nempe derivandi atque formandi ratione, non ita tamen inconcinnè ab *unda* ſeu *aquâ* petito nominis quaſi fundamento.

§. IV.

Exſerit ſeſe tumor hic primò communiſſimè ferè in *pedibus*; undè magis magisque per *femora* ad ipſum *abdomen*, velut aſcendendo, denique hujus etiam magis conſpicuam inflationem producit, quæ ſenſim, interdum etiam ſatis citô,

augeſcens, ultimò totam hanc cavitatem admodum extendit, ut ad ſcrobiculum Cordis usque, valdè inflata & protuberans conſpiciatur. Occupat etiam ſatis frequenter, in maribus *ſcrotum* & totum *præputium;* ſicût in fœminis quoque genitalium labia ab hac labe non intemerata manent.

§. V.

Aquoſi humidi Affectus partium *internarum,* & *capitis* imò ipſius *Cerebri,* ſeu *Hydrocephalum,* ſpecialiter noſtræ tractationi inſerere non libet: ſuffecerit nobis, ſi ex hiſtoria, & deductione *cauſarum,* illorum quoque affectuum indoles ſatis diſpici & cognoſci poſſit, quomodo partim ab iisdem initiis, uti reliquus Hydrops, pronaſcantur: partim prima, & veluti primaria ſui ipſorum, labefactatione, *cauſa* diffuſioris vel univerſalioris *Hydropis* evadant.

§. VI.

Evenit vero hic Affectus non ita promiſcuè quibusvis hominibus, ſed ſervat notabilem diverſitatem ratione *(1) ætatis (2) ſexus* (3) affectuum *prægreſſorum.* Variat ſimiliter ratione *ortus* ſui, & *impetus;* imô ſecundum has circumſtantias etiam ratione *loci.* Ita enim *Infantibus* ferè abſolutè & unicè, evenit Hydrops *capitis* ſeu *Hydrocephalus; Juvenili* & *mediæ* ætati *Aſcites,* & ſatis quidem promptè atque impetuosè, idque iterum præ aliis ſexui *fœminino. Senioribus* familiarius, eveniunt *œdemata ſegniora* pedum atque crurum, non ita præcipiti motu atque impetu in verum & prævalidum *Aſciten* prolabentia &c.

§. VII.

Subſiſtunt hujus generis tumores, communiter cum inſigni pertinacia; recentiores quidem & incipientes demum, in cruribus, ſubſident ſæpè per *calorem* lecti ſub ſomno nocturno: redeunt vero ad ingenium ſuum interdiu, quando *erecti* patientes, vel incedunt atque ambulant, vel ſedent dependentibus cruribus.

§. VIII. Fit

§. VIII.

Fit etiam non rarò, & eſt ſanè peſſimum horum affectuum accidens, ut tumor ille pedum tacitè, & quaſi ſponte *diſparens*, inflationem aliquam atque *duritiem* abdominis, cum *anguſtia*, *anxietate*, imò *febrilibus* ſymptomatibus, interdum ſpaſticâ alvi *obſtructione*, interdum *colicis* doloribus, conatibus *vomendi*, *appetitus* eximiis dejectionibus, *ſiti*, *virium* lapſu, poſt ſeſe trahat. Quando vero ad crura atque pedes redit, miteſcit etiam proportionatè illa ipſa vehementia ſymptomatum, & recuperat patiens priorem, *tolerabilem* ad minimum, valetudinis ſtatum.

§. IX.

Quo magis morbus hic invaluit, & diſtento enormiter abdomine, ægrotum tandem conficit, eò magis cadunt *vires*, perit *appetitus*, increbeſcit *ſitis*, *contabeſcit* habitus corporis ſuperioris, cooritur *tuſſis*, vehemens ſubinde, ſed quo vehementior tanto *ſiccior*. Tandem interit patiens; & haud raro quidem cum notabili *febre*, præſertim ſi vel mediæ adhuc ætatis fuerit, vel morbum per notabile tempus ſic ſatis tolerabilem expertus ſit.

§. X.

Diſſecti poſt mortem hujusmodi Patientes, offerunt communiter magnam quantitatem, aut ad minimum proportioni intumeſcentiæ reſpondentem infarctum, humoris fluxilis, & ſatis diluti, in ipſo abdomine; nempe inter Peritonæum, ſive internam ſuperficiem partium abdomen continentium & ambientium, & ipſa inteſtina atque viſcera, verbo, in *cavitate abdominis*.

§. XI.

Rariùs ferè contingit, ut materia hæc acris ſive *ſeroſa*, aliis receptaculis, & veluti *ſaccis* incluſa, intrà abdomen hæreat. Cujus generis exempla partim habentur Act. N. C. Dec.

II.

II. Anno I., notante *Merclino:* partim etiam à ſero, in *omenti* cavitate, tanquam ſacco, concluſo, quale quid habet *Hœchſtetterus* Dec. X. caſ. 7. Alibi ab *hydatidibus* in variis abdominis *partibus* atque *locis*, collectis, & aquoſo humore turgidis, cujus rei varia exempla collegit *Bonetus Anatomiæ practicæ* lib. 3. ſect. 21. cap. 21., è quibus, cum liber non in omnium ſit manibus, libet allegare Autores ipſos, ut *Zacutum* Prax. l. 2. obſ. 52. & Med. Princ. hiſt. lib. 2. c. 123. obſ. 24. *Hœferum* Herc. Med. lib. 3. c. 2., *Hippol. Boſcum* de Facult. Anatom. Lect. 2. p. 17., *Coiter.* Obſ. Anat. p. 117. *Thom. Barthol.* Act. Med. An. 71. 72. obſ. 8. *Plater.* obſerv. lib. 3.: *Cordæum* comm. 5. ad lib. 1. de morb. mulier. *Aichholtz* apud Scholtz. Conſil. 326.

§. XII.

Notandum præterea eſt, quod in ſectione hydropicorum hujusmodi, frequentisſimè *hepatis*, aut *lienis*, vel *utrorumque*, & cum vel ſine his, *glandularum* meſenterii, *pancreatis*, *renum*, horum inquam ſingulorum, vel plerorumque, vel omnium, viſcerum, *magnitudo*, *conſiſtentia*, *color*, *continuitas*, ita manifeſtò, & ad oculum quoque, læſa atque perverſa appareant, ut exinde abolitionis, vel ad minimum maximæ depravationis, uſus atque officii eorundem, evidens argumentum, non posſit non innoteſcere. Cujus quidem rei evidentia exempla, ex *Schenckio*, *Smetio*, & ex allegato *Boneto*, collectas varias hiſtorias & ſpecimina, non denuò huc citare placet, ſed ſolùm, tam ex his, quam *Moroni* Directorio conquirenda, partim exempla ipſa, partim Autorum nomina atque loca, commendare, & ſimul operum horum Mnemonicorum laude maxima dignam utilitatem albo calculo notare.

§. XIII.

Id unum monemus, quod attendenti talium obſervationum exempla, non poſſit non occurrere, quod in plerisque hujusmodi caſibus præſertim *gravioribus*, *hepar* aut *lien*,

aut *utrumque* viſcus, non gravem conſpicuam labem exhibuerit. Adeo quidem, ut etiam apud *Bonetum* aliquot exempla occurrant, *hepatis* intus planè decoloris, pallidi, flavi, exteriùs tamen ſatis bene colorati, ubi Autores hydropem talem ex alterius viſceris, v.g. *cordis*, mala conſtitutione, NB. *hepate illæſo*, promittebant.

§. XIV.

Nobis certè, partim ex avtopſia Dn. D. Præſidis, partim ex communicatione practicorum fide dignorum, labes *hepatis* in hydropicis deploratis, imo morbo hoc mortuis, haud exiguo numero ſuggeruntur, ubi *hepar* perpetuò graviſſimè læſum, &, præſertim in junioribus, veluti perpetuo in *globum* contractum, & *duritie*, quæ ſub ſectione quaſi *ſtrepitum* quendam ederet, infectum, occurrit: ſicut in paulò annoſioribus, magnitudine ad duplum, & amplius, auctum, & planè *albidum* atque decolor, ſub diſſectione faciem aliquoties exhibuit, quaſi merorum corpuſculorum, non modo externa *figurâ*, ſed etiam *magnitudine* vulgares lentes referentium. In aliis verò, præſertim *tympanitica* magis abdominis inflatione defunctis, *aridum* & plane ſiccum, *nigrumque* & veluti fumo induratum *hepar* aliquando occurrit, quale quid apud *Horſtium* lib. 3. obſerv. 9. *Tulpium* lib. 2. c. 36. &c. reperitur, & Dn. D. Præſidi tam exemplo Sereniſſ. cujusdam Ducis, quam Miniſtri Eccleſiaſtici, innotuit.

§. XV.

Concurrunt communiter cum *hepatis lienisque* vitiis, imò ferè cum Hydrope Aſcite undecunque tandem nato, *glandularum* meſenterii & ipſius pancreatis indurationes, decolorationes, inflationes, & præternaturalis magnitudo. Occurrunt ejusmodi obſervationes hinc inde apud Autores; quarum plures adducit *Bonetus* Anatomiæ practicæ Lib. III. Sect. 21. cap. XI. quibus non poſſum quin adjiciam unam ſimilem,

quæ mihi *αὐτόπτῃ* accidit Lipſiæ, dum ſectioni cadaveris aſcitici ab Excellentiſſimo Dn. Doctore Petermanno adminiſtratæ adſtiti. Exhibebat hoc videlicet, *Hepar* non modo inſigni *mole* ultra naturalem quantitatem excedens; ſed etiam admodum *induratum* atque ſcirrhoſum; veſiculam *fellis* pauca, ſed *picea* nigricante tenaci materia inſtructam: *pancreas* pariter induratum: *glandulas* meſenterii ad fabarum magnitudinem turgidas, duras: præcipuum vero, & maximè ſpectatu dignum phœnomenon exhibebat *ventriculi* interior tunica, *nodis* globoſis parvarum avellanarum magnitudine tota obſita: qui videlicet nihil aliud erant, quam exiguæ illæ in ſtatu naturali, miliares vel annullares, *glandulæ*, quæ aliàs tunicæ huic villoſæ, quo latere cum nerveâ cohæret, interſperſæ cernuntur.

§. XVI.

In abdominis *cavitate* reperiuntur ſubindè plures libræ *aquæ ſeroſæ*, in *tumoribus* vero pedum œdematoſis ſive hydropicis, nemo crediderit infarctum adeſſe purè aquoſum. Undè etiam factis inciſionibus, aut ſponte coortis ulceribus, emanat utique ſeroſus humor, & quidem non rarò ita copioſus, ut etiam ſtillando modò non gutta guttam feriat; ſed abeſt tamen adhuc longè à nuda, abſoluta *plenitudine*: quod quidem etiam ex eo ſatis diſpaleſcit, quod crura ita, ut in numeroſis aſciticis obſervatur, diſtenta atque ſuffarcta, ſi aquoſo humore revera ita expleta eſſent, quantum quæſo *pondus* habere deberent; de quo tamen ejusmodi patientes minimè ita inſigniter conqueri audiuntur.

§. XVII.

Hiſtoriam hanc ſi ita conſideremus, ut ex illa *cauſas*, earumque ordinem inveſtigare laboremus, ſtatim ſeſe nobis offert humoris *ſeroſi* & *lymphalis* conſtitutio ſaturatior atque ſpisſior, quam debebat; & *organorum*, quæ transcolationi horum liquorum inſerviunt, *depravatio* ſenſibilis. Quæante-

teaquam ſolertius excutiamus, monendum adhuc habemus quod in *aſciticis*, veluti ordinarie *urina* præter omnem conſvetudinem & proportionem ad potum, *pauca*, interdum *tenuis*, interdum etiam *craſſa* & *colorata* occurrat: Et quidem ſæpè ſatis ſine aliquo conſpicuo *renum* vitio, in defunctis: aut ſi illud quoque ſeſe offerat, meritò tamen dubitari poſſit, an ad conſtituendum Hydropem uti *cauſa* quædam, an vero potius uti *productum* ejus morboſum, reſpicienda ſit.

§. XVIII.

Organorum quæ *transcolationi* atque *depurationi lymphæ* & ſeri dicata ſunt, præcipuum eſſe *hepar*, & dehinc omnes *glandoſas* partes, hodie extra dubium poſitum eſt; has in Hydrope evidenter depravatas eſſe, teſtatur quotidiana experientia anatomica: & quidem depravationem illam præcipuè conſiſtere in *poroſitatis* illarum impeditione, teſtatum facit tactus ipſe, qui viſcera hæc in tali ſtatu, aut infarctu inſolito *oppleta*, aut in juſto minorem capacitatem *contracta*; utrinque vero ita manifeſto *denſata* eſſe deprehendit, ut debito ſufficienti commodo tranſitui humorum non pateat ſucceſſus.

§. XIX.

Jam, cum & *humoris* in conſiſtentia ſua depravatio, & *organorum* illi dicatorum labefactatio, ſeſe hic offerat, poteſt non immeritò oriri dubium, cuinam horum primus in cauſando locus aſſignari mereatur. Putamus vero rationi ſanæ non contrariari, ſi dicatur, utramlibet harum cauſarum, in diverſis ſubjectis, poſſe primum locum obtinere. Siquidem humor qui per aliquod colatorium tranſire debet, ſi jam aliundè in propria ſua *conſiſtentia* lædatur, & libero ſucceſſui impar reddatur, poteſt utique ipſa illa, per quæ tranſire debet, colatoria, poros nempe & meatus illorum, ſuffercire, obſtipare, iisque inhæreſcere.

§. XX.

At vero neque minus conſpicuum eſt providæ penſitationi, quod etiam *organorum* illorum arctatio, ſi illam à quacunque cauſa tempore priorem evenire contingat, humorum, quorum attenuationi aliàs inſervire debebat, retentioni & depravationi recto gradu anſam præbere poſſit.

§. XXI.

Ut adeo nihil quicquam impediat ſtatuere & pro certo agnoſcere, quod hydrops interdum humoris vitio immediatè, ortum ſuum debeat; interdum vero præcedens *viarum* vitium, pro cauſa agnoſcat. Ubi tamen non modo veriſimile eſt, quod ab inſigni *viarum* vitio, Hydrops *frequens* prognaſcatur, quam immediatè ab humorum dyſcraſia: ſed certiſſimum omnino, quod à *viarum* vitio ſubnatus, longè *impetuoſior*, magis *citò* invaleſcens, & correctioni atque reſtitutioni *difficilior*, deprehendatur.

§. XXII.

Adſtipulatur huic ſententiæ Experientia, hodiè certè non ita rara in *Febribus*; utroque vero, tàm propiore, quâm antiquo ævo, in *Hæmorrhagiis* enormibus, ſeſe exhibens: dum videlicet, quando hujusmodi affectibus, per fortia & copiosè ingeſta atque continuata *adſtringentia*, feſtinato impetu occurritur, admodum facilè & frequenter, hydropici affectus ſuccedere deprehenduntur: & quidem admodum familiariter concurrente notabili ſenſu *gravitatis*, *tenſionis*, *reſiſtentiæ*, in dextro hypochondrio, & maturis admodum *urinæ* in quantitate & conſiſtentia, vitiis.

§. XXIII.

Certè cum jamtùm ipſi Veteres per experientiam edocti fuerint, quod Hepatis vitia, etiam nullos adhuc *tumores* poſt ſe trahentia, *urinæ* conſiſtentiæ & excretioni notabiles alterationes adferant; recentior vero detectio humoris *lymphalis*,

phalis, & officii *glanduloſorum* organorum, & vaſorum lymphaticorum circa eundem, manifeſtum reddat, quod hic liquor à *ſeroſo-ſalſo*, magis ad urinariam excretionem ſpectante, planè diverſus ſit; conſiſtentiam interim habeat *ſpiſſiuſculam* & *ſemigelatinoſam*: ſub his omnibus autem circumſtantiis, nullum ſit dubium, quin in ſanguine arterioſo concurrentes hi humores, *lymphalis* & *ſalſo-ſeroſus*, in illis ipſis organis, & eminenter quidem in hepate, iterum ita à ſe invicem ſequeſtrentur, ut *lymphatica* quidem ſubſtantia per capacia illa & numeroſa *vaſa lymphatica*, quæ ex illo viſcere prodire conſpiciuntur, veluti denuò depurata, per notabile tempus veluti libera & *ſincera* ſibi relinquatur, antequam ſanguini denuo admiſſa, cum *ſero* ibidem rurſus concurrat: apparet nobis hinc ad minimum neceſſitas aliqua indigitari, quamobrem *lympha* & *ſerum* non perpetuo inter ſe temerè commixta relinqui poſſint; aut ſi illud vitio organorum illorum, quæ huic ſecretioni inſervire debent, utique contingat, hi ipſi liquores mox aliquam notabilem labem indè contrahant: quam rem proinde paulò attentius conſiderabimus.

§. XXIV.

Notari videlicet debet inſignis illa diverſitas, quæ intercedit inter conſiſtentiam *gelatinoſam*; & *mucoſam*, lentam, tenacem; ubi prior, *gelatinoſa*, tum leni calore attenuatur & fluidior evadit, tùm concusſione & transpulſione per ſpongioſa poroſa organa, in fluiditate ſatis tenui conſervatur, imò veluti exaltatur: econtra *mucida*, lenta, ſubſtantia, non modo *calore* nihil alteratur in ordine ad fluiditatem; ſed neque motui tali transpreſſorio ullo modo obſequitur, ſed potius obruendis, atque ita *obſtruendis* tenerioribus *poris* atque meatibus apta exiſtit.

§. XXV.

Jam, cùm *lympha* habeat conſiſtentiam talem *gelatino-*

ſam; *ſerum* vero ſalinis pinguibus, & actu jam *mucidis* particulis, ſcateat: ex illa lymphæ *gelatinosâ*, & ſeri *ſalſa* atque *pingvi*, *ſalſò-amaricante* conſiſtentia, nimis diu, aut perpetuò, inter ſe commixtis, tranſitus è nuda *gelatinosâ* ſubſtantia lymphæ, fiat in ſpisſiorem, turbidiorem imo *mucidam* tenacem, conſiſtentiam. Eluceſcit hinc tantò magis, quam neceſſaria ſit perpetuo renovata illa *lymphæ* à *ſero* ſalſo, ſequeſtratio: & quomodo, hac ipſa non ita uti decet, procedente, ipſi *ſero* tanta ſpisſitudo inducatur, ut debitis *excretionibus*, quæ prævias *ſecretiones* ſupponunt, ſucceſſus non pateat.

§. XXVI.

Quando itaque *hepar* præcipuè, tanquam organum copioſæ *lymphæ* puræ ſequeſtrationi à *ſero* ſalſo pingui, dicatum, in debita ſua *poroſitate*, qua ſeparationem illam præſtare debebat, notabiliter læditnr; adeoque magna quantitas *lymphæ* à *ſero* non debitè per vices ſequeſtratur, ſed eidem longo tempore confuſa relinquitur; ſequitur inde eò magis certò, & manifeſtò, citatum illud à nobis magnum incommodum, nempe dyſcraſia ſpiſſa *mucida*, *ſeri* fluiditatem ita irretiens atque impediens, ut nulla ſufficiens ipſius *ſecretio & excretio* perpetrari poſſit.

§. XVII.

Cum vero excretiones *ſeri*, tribus præcipuè modis, quoad partes ejus *fluxiliores*, fiant; nempe (1) ſecundum maximam ejus partem per *transſpirationem*; (2) inſigni quoque portione, & præcipuè *ſalino-ſulphurea*, per *urinam*: (3) ex parte ſui magis *ſulphurea*, per *bilem*: redundat mox effectus inductæ hujus generis dyſcraſiæ ſpiſſioris, in univerſam excretionem, & ſingulatim quaslibet hujus modò allatas ſpecies Ita enim *transſpirationis* excretio læditur ſpiſſitudine illa mucida, ut ſerum ita incraſſatum, loco facilis & liberæ exhalationis, nihil aliud agat, niſi ut in poroſa *cutis* ſubſtantia, vel reſtagnet

vel

vel ad minimum impeditiſſimè progrediendo, *fibrillas* harum partium perpetua nimia humiditate emolliat, adeoque *relaxet* & labefactet, ut copioſiori appulſui, imò paucarum tenerrimarum *halituoſarum* ſeri partium, *vaporoſæ* expanſioni, facillimè cedentes, partim *aquoſum*, partim *halituoſum*, ſpongioſum, *ſpumidum*, ejusmodi tumorem hinc efforment.

§. XXVIII.

De *Urina* tantò evidentius atque clarius eſt negotium, quandoquidem *denſiſſima* præ omnibus reliquis ſincerorum humorum colatoriis, conformatio & ſtructura *renalium* meatuum, non poteſt utique *ſpiſſam* materiam, in tali ſui conſiſtentia transmittere; neque verô hæc, ut æqualiter ſpiſſa & mucida, *fluidiorum* partium aliquam ſeceſſionem admittere: unde mirum omninò non eſt, ſi vel non niſi *parciſſima* admodum *tenuis* materiæ excretio, diuturnâ quoque morâ hic contingat: vel inſuper paucum illud quod ita ſecernitur, præterea ſit *craſſum*, *ſalina* ad minimum inſigni craſſitie.

§. XXIX.

Non immeritò ſanè ab aliquibus recentiorum in his affectibus hypodricis accuſatur etiam inſignis depravatio *bilis*; utpote quam ſcrutinia anatomica, in perſonis hoc morbo defunctis, vel nimis *vappidam*, *ſubmucidam* tamen atque lentam: vel nimis *ſpiſſam*, valdè *tenacem*, imò aliquoties omnino in *ſiccitatem* quadantenus concretam, deprehenderunt. Undè quidem haud paucis nata eſt ſuſpicio, quaſi *bilis* vitium in Hydrope, *cauſæ* prorſus, imò vero *primariæ*, rationem habeat, dum ſangvinem & ſerum non ſatis (quod illi aliàs attribuunt officium) reſolvat, ac attenuet, undè illi deindè ſpiſſitudo talis atque mucoſitas eveniat &c.

§. XXX.

At vero, ne quid hic diſſimulemus, neque illi juſtam rationem talis opinionis habere, neque circumſtantiæ *ſeparationis*

tionis atque *motus* bilis, tale quid permittere, ullo modo videntur: ſed potius manifeſta prorſus apparet ratio, cur, in his caſibus, bilis non debitè ſecernatur; quia bilem per *hepar* è ſangvine ſeparari, omnes conſentiunt; quando vero hepar, tanquam organum colatorium harum rerum obſtructum, & præterea ille ipſe humor, è quo bilis, & quidem *pauca* per magnam hujus quantitatem diſperſa, ſeparari deberet, ipſemet ſpiſſitudine ſua ſeceſſioni paucarum talium partium refragatur: abſonum certè videtur ſub talibus circumſtantiis undeque evidentibus, ad conceptus ejusmodi adeò parum probabiles confugere, & neſcio quam longè petere, quod antè pedes poſitum, ſenſus ipſos feriat.

§. XXXI.

Parum probabiles dico hos conceptus ex rationibus, quas, ne aliena tractationi noſtræ præter neceſſitatem immiſceamus, breviſſimis allegabo. (1) bilem veram, non æque per *hepar* in *folliculum* fellis transmitti dicunt aliqui horum; ſed tantùm *materiam* proximam, è qua bilis deinde fiat, per neſcio quod *fermentum*. (2) alii iterum diffident & inferri quidem bilem in *folliculum*, veram confitentur; ſed negant ſolum quod hoc fiat per *poros biliarios*: ſed potius per tenuiſſimos tubulos ex hepate immediate in veſiculam fellis inſertos: in pori vero bilarii ramificationibus putant ferri materiam ab *acrimonia* & amaritie bilis plurimum diverſam. Jam ſi horum utrumlibet ipſis largiremur, quod tamen de reliquo nunquam animum induxerimus facere; quomodo perſuadebunt cuiquam, labefactata textura *hepatis*, hanc ipſam, qualemcunque tandem ſupponant materiam, *ſinceram*, in ductus ſuos, per colatorium male affectum non modo penetrare atque traduci, ſed ibi demum *degenerare*, & cum *genuina* appulerit, jam demum in loco ſuæ perfectionis ἀπὸ μηχανῆς interverti, & à bona indole deſciſcere?

§. XXXII.

§. XXXII.

Imò verò, quod gratuitas tales ſuppoſitiones præſentius evertat, eſt ipſa Experientia; Siquidem (1.) ex redundantia bilis in univerſam maſſam humorum, qualis in *Ictero* manifeſtiſſima eſt, nullus penitus effectus occurrit, qui ſuppoſitam illam bilis energiam *humorum colliquatoriam* ullo modo innuere poſſit, (2) ſi bilem effectum hunc tunc demum edere ſupponant, quando in *veſicula fellis*, per ſuppoſitum illud *fermentum* exacuata, amara atque penetrans reddita, dehinc cibis affuſa, cum his confermentata, & ita demum denuò in ſanguinem traducta eſt: cur ergo *Icterici* diuturniores, *albis* ſcybalis, aut ſegniſſima alvo, aut *lientericis* dejectionibus defatigati, non facilè, nedum ita promptè & properè, ut ex hac hypotheſi neceſſariò fieri deberet, *intumeſcunt?* ſed ſatis tardè & tunc demum, ubi ſine ulla probabilitatis difficultate, fons mali hujus, nempe conſequentis *intumeſcentiæ*, omni jure certius eidem *hepatis* vitio, quod bili quoque tranſitum negat, attribuitur (3) Quibus rebus tantò magis fatale eſt experimentum illud propemodum vulgare, quo animalibus vivis totus *folliculus* fellis & ductus *cholodochus* planè *exſcinditur*, quæ nihilominus ad notabile tempus, plurium ſeptimanarum, menſium, imò amplius, ſupervivendo, nullum penitus *tumoris aſcitici* veſtigium exhibent, ſed magis ad *tabidas* extenuationes, & hoc ipſum quoque tardè atque ſegniter, vergunt.

§. XXXIII.

Ex quibus omnibus cum itaque ſatis diluceſcat, quod bilis ſua *intemperie*, inſignem cauſæ rationem hic habere non poſſit; manebit utique allegata à nobis aſſertio inconcuſſa, quod vitium *bilis* in *hydropicorum* corporibus repertæ, potius ſit *conſecutivum*, productum nempe atque affectus alterius cauſæ, nempe vel *humorum* ipſorum ſeroſorum intemperiei *mucidæ*, *bile* ipſa parcius inſtructæ, aut non *acrem* ſed vappidio-

rem hujusmodi ſubſtantiam complectente: vel à *colatorii* ſpecialiſſimi, nempe *hepatis*, vitio: imo denique ab utrisque his *concurrentibus*, cum ſectiones cadaverum *Hydrope* extremo mortuorum hoc phænomenon demum exhibeant. Imò vero non deſunt exempla apud Autores, ubi *bilis* nulla ſenſibili dyſcraſia affecta fuiſſe putari poſſit, cum inter commemorationem malæ conſtitutionis reliquorum viſcerum, *bilis* nullam labem annotaverint. Valet vero hoc tantò magis de illis Hydropicorum anatomiis, in quibus *hepar* illæſum apparuiſſe notatur; quamvis meritò in hoc genere, nempe de *hepate illæſo*, plus reſpiciendum ſit ad verba hiſtoriæ, quam titulum, cujusmodi exempla plura adduci poſſunt, ſed ſufficit numeroſa horum generum exempla apud *Bonetum* pervolvere.

§. XXXIV.

Quando vero cum alterutrius, *humorum* aut *viſcerum*, aut utrorumque etiam *reciproco* vitio debita *lymphæ* & *ſeri* ſecretio; atque ita lymphæ temporaria nova vel ut *inſtauratio*, & per propria ſua organa attenuatoria *ſubactio*, mucilaginum quoque ſubnatorum *excretio*, non debitè ſuccedunt, adeoque *ſpiſſitudo* illa *mucidæ* hinc copioſè ſubnaſcitur, ibi nemini utique durum videbitur, quod *ſecretiones* & *excretiones* ſeroſæ maximam partem ſuppreſſæ, progignant illam *reſtagnationem*, *infarctum*, *remollitionem* cutanearum fibrarum, adeoque majoris indies infarctus novum quaſi receptaculum atque locum.

§. XXXV.

Cohibitis vero ita maximam partem excretionibus, cum non poſſint non ordinaria receptacula lymphæ adhuc qualitercunque tenuioris, ſenſim nimium diſtendi, contingit utique tantò facilius, ut aliquod vaſculum lymphaticum, uti ſunt conſiſtentiæ tenerrimæ, tandem rumpatur, eoque ipſo per-

pe...

petuus effluxus atque effuſio lymphæ contingat. Cùm vero vaſa lymphatica non modo longè numeroſiſſima atque capaciſſima, in abdomine præſtò ſint, ſed & ibi præſertim liberiora ac veluti nuda jaceant, propterea ſunt ſane huic læſioni præ omnibus aliis, non ſolum magis, ſed unice fere expoſita.

§. XXXVI.

Quemadmodum vero omnia quidem reliqua vaſa lymphatica inſigniora, ſere cum venis & arteriis incedunt, atque retibus illis quaſi vaginalibus, quibus illi canales modò inter ſe invicem, modo cum muſculis, membranis glandulis &c. connexi ſunt, unà comprehenſa ditinentur, ita, ut illic quidem locorum, rupturæ eorundem nullus omnino ſit metus: quod item de lymphaticis *meſaraicis* quoque omni jure dici poteſt, utpote quæ ipſi meſenterio, & duplicaturæ veluti ejus intertexta, detinentur: ita ſane vaſa hujusmodi nulla fere ſunt rupturæ tali magis apta, quam illa, quæ ex *hepate* immediatè prodeunt, *capaciora* quoque aliis. Ubi tamen non obliviſcendum eſt, quod in *homine* omnia, adeoque hæc ipſa etiam vaſa, longè aliter quam in brutis, in ſpecie canibus, undiquaque ferè *fibris* atque *tunicis* ambientibus involuta atque firmata compareant.

§. XXXVII.

Ut liberè mentem noſtram profiteamur, *nudæ* certè vaſorum lymphaticorum præſertim adeò promptæ *disruptioni* nequaquam adeô facilè ſubſcribere poſſumus. Quando vero diuturnior illorum extenſio, jam in conſpicuas bullas, quas *hydatides* vocant, excrevit, ibi certè jam longè majorem ad rupturam hujusmodi facilitatem agnoſcimus. De reliquo, *tardè* admodum ſuccreſcentes *aſciticos* tumores, arbitramur haud incommodè deduci poſſe à ſimplici copioſiore *transſudatione* ſeroſæ ſubſtantiæ, in ambitu corporis nullam evacuationem naſciſcente, adeoque tantò majori copia circa inte-

riora reſtagnante; ubi à *calore*, & ipſa partium ibi hærentium *teneritudine*, pori adhuc laxiores, quàm in peripheria, vel potius *ſuperificie* corporis, meritò agnoſci poſſunt.

§. XXXVIII.

Non placet diſſimulare atque ſilentio præterire peculiare illud phœnomenon, quod hydropicis quaſi communiſſimè; certè eminentiſſimè *tumor* primò *incipiat ab* infimis corporis partibus, nempè *pedibus*; Antiquam traditionem, quaſi Natura humores inutiliores ita ad *remotiora* loca propellat, vix quisquam magni ponderis rationem habere agnoverit; altera, quamvis haud paulò plus momenti habeat, non tamen exhaurit omnes circumſtantias, eſt verò, quod pedes *frigidiores* reliquo corpore exiſtant: ubi quidem illam hujus *frigoris* rationem, quia à corpore & corde longè remoti ſint, inter momenta probabilitatis non referimus; ſed illam tantum, quod *externo* frigori magis expoſiti ſint; Interim cum experientia doceat, quod etiam benè *calefactis* & decenti amictu à frigore munitis pedibus, nihilominus tumores hi non parcant, præcipuum certè fundamentum hujus effectus in hac circumſtantia quærere, meritò dubitamus.

§. XXXIX.

Agnoſcimus vero pro veriore cauſa ipſum *decubitum*, hinc inde per peripheriam corporis reſtagnantis ita lymphæ ſeroſæ magis nude *perpendicularem*, ex *gravitatis* nudo motu ita contingente, & nullos alios meatus, quam nudam *poroſitatem* partium ſequentem. Cujus rei exempla ſeſe nobis etiam offerunt, in decubitu *ichoroſi* ſeri ad genua, imo ad talos, ex *fiſſuris* oſſis coxendicis aut femoris. Unde licet œdema illud pedum, interdum *decubitu in lecto* notabiliter reſolvi videatur; non tamen hoc tàm *calori*, quàm *ſitui* corporis in acceptis ferendum eſt: Quamvis enim ipſe moderatus *calor* ſine omni dubio ad diſtributionem & refluxum ſtagnationis illius

hu-

humoris aliquid conferat; plus tamen longe hic efficere alterum, nempe *ſitum*, modo dictum, ſtatim ex eo elucеſcit, quia quantumcunq; ejusmodi patientes, pellibus, culcitris, amiculis, imò balneis atque ſudatoriis, pedes *calefaciant*, ſi *erectum* ſitum reliqui corporis his conjungant, tumor nihil hinc, in proportione ad decubitum, ſi nempe ille conjungatur, cedat.

§. XL.

Imò vero ſi tales patientes in *calido* ſuo lecto perſiſtant, *ſedendo* vero ſuperiorem medietatem corporis erectam ſervent, incipiunt mox moxque *coxæ* œdematoſo illo tumore obſideri. Perpetuo vero decubitu, confirmat Experientia, *abdominis* immediate tumorem, atque hinc diverſa ejus pathemata, ſenſibili veluti ſucceſſu, mox augeſcere & magis magisque inſoleſcere. Quod ſane ut Experientiæ teſtimonio gaudet, ita non magis notandum, quam conſiderandum eſt.

§. XLI.

His rebus ita ſe habentibus, ſupereſt ill*u*d unicum, ut conſideremus excretionem *alvinam* quoque, qualis in noſtro affectu illa evenire ſoleat. Eſt vero communiter *liquida*, *mucida*, aut ad minimum, ſi vel maxime naturali conſiſtentiæ ſimilior, *mollis* tamen & *lubrica*. *Deficit* quoque rariùs præterquam cum ſummo patientis incommodo, & vel univerſi affectus, vel graviorum *ſymptomatum* præſentanea exacerbatione. Interdùm dejicit *cruda* etiam aut ſemicocta aſſumpta, cum *mucoſitate* copioſiore concurrente. Semper autem melius habent patientes ad minimum in proportione, quando melius *ſuccedit* alvus, vel ſub ipſa quoque copioſa ejus dejectione multùm *mucoſæ* ſubſtantiæ una ſecedit: vel etiam magna quantitas *aqueæ* materiæ cum ejusmodi diarrhæa excernitur. Habent vero tantò majorem uſum, quo magis adhuc *vires* patientis conſtant, & viſcerum *robur* & energia minus labefactata ſperari poteſt.

 §. XLII.

§. XLII.

Sicut autem dicta hactenus *organorum* & *humorum* vitia, eorumque mutui reſpectus, habent rationem *cauſarum*, ut vulgò vocant *mediatarum proximiorum*, utpote à quibus promptior eſt tranſitus ad formandam cauſam *(materialem) proximam*, eamque in ipſum effectum deducendam, ſive *formalem* rationem ipſi conciliandam: ita *remotiores* cauſæ, ſecundum varios præſertim *gradus*, poſſunt utique eſſe variæ; nobis vero placet illarum *potiſſimas* ad minimum attingere, & eorum mutuos nexus, ejusque ordinem & efficaciam; breviter tantum deſignare. Sunt vero (1) *Temperamentum* phlegmaticum, & Sanguineum etiam: (2) concurrens cum iſtis inſignis *plethoræ abundantia:* (3) Diæta *craſſitiei* humorum gignendæ & fovendæ apta: (4) *repentina copioſiſſima* boni ſangvinis *amiſſio :* (5) repentina & fortis condenſatio & *adſtrictio viſcerum* abdominis: præcipue (6) tali tempore, quo potius *commotio* aliqua humorum ad, & per iſta, velut in motu jam erat. (7) inſolita & enormis, ſanguinis, præcipue *craſſioris*, *congeſtio* & diuturnior detentio circà vaſa & viſcera abdominis. (8) intempeſtiva potulentorum ingeſtio, quæ exitum quidem, *diureticum* præſertim, impellere poterant, ſed eundem tamen non inveniant, quale quid de intempeſtivo quarundam *thermarum* & *acidularum* uſu, ad ſiniſtram usque harum famam, notum eſt. (9) *ſcabiei* male cohibitæ, & *venenorum* debiliori effectu ad Cachexias & Hydropes pedententim deducentium, tanquam magis privatam, aut ad priores claſſes jam reducendam energiam, prolixius deſignare, non fuerit operæ pretium.

§. XLIII.

Temperamentum quidem inſignis omninò hic eſt efficaciæ; partim ex ipſius ſanguinis *phlegmaticorum* intemperie, ad ejusmodi *mucoſitatem* jam diſpoſita: partim ob *habitus* totius corporis, in hoc & Sanguineo magnam poroſitatem & *laxitatem:*

tem: Vaſorum e contrà ſanguiferorum manifeſtam *anguſtiam*; & propter hanc, ordinarie conſuetum copioſum commeatum humorum per partes, *extrà* quaſi vaſa. Unde ſi humores hos in conſiſtentia ſua, citatis modis lædi contingat, tantò facilior eſt illorum in his partibus impeditior ſucceſſus, emollitio partium ipſarum ulterior, diſtenſio, inflatio, tumor.

§. XLIV.

Plethora, & quidem præcipuè valdè *abundans*, quomodo motui *circulatorio* in genere, & *transcolatoriis* in ſpecie, varias remoras objiciat, facilè perſpicit, quicunque perpendit proportionem *movendi* humoris ad *energiam* motus; attenuationis debitæ, ad *tardiorem* progreſſum: imô capacitatis loci pro ſucceſſu libero, ad nimiam & velut undique regurgitantem materiæ quantitatem. Comprehendet vero facilè, quod ita & ſanguis ſucceſſivè *craſſior* & coagulaſcens indè ſubnaſci poſſit; à regurgitantibus vero *ſtagnationibus*, & *ſtaſes* facilius generari, & cum his obſtructiones partium: quin imô quomodo ab impeditiore progreſſu ſanguinis largior ſeceſſio *lymphæ ſeroſæ* contingere poſſit, non ineleganter monſtrat Experimentum illud *Loweri, de Corde* Cap. I., ubi interceptis venis, relicto interim arteriarum libero ſucceſſu, tumor œdematoſus, & in abdomine multa effuſio aſcitica ſubſequi deprehenſa ſunt. Quomodo vero cum *abundantia* tali concurrens *craſſities*, omnia hæc pericula intendat, nulla remonſtratione indigere arbitramur.

§. XLV.

Enormes ſangvinis *profuſiones* putantur poſt ſe trahere tumores œdematoſos, per *refrigerationem* nimiam; ubi quidem verum eſt, quod actuale *frigus* corporibus ita exhauſtis admiſſum, effectum intumeſcentiæ admodum promoveat; Sed revera videtur nobis longè veriſimilius malum regimen circa *diætam* reliquam etiam unà accuſandum eſſe. Certiſſi-

mum

mum vero ab Experientia, & maximè dilucidum rationi, arbitramur eſſe illud damnum, quod à repentina *ſubſidentia* viſcerum colatoriorum, ſubtracta repentè tanta qnantitate humorum, quibus aliàs veluti diſtenduntur, expectari meretur. Quando vero per copioſum & diu continuatum uſum remediorum quoque fortiter *adſtringentium*, pro ſiſtendis fluxionibus illis intrò aſſumptorum, hæc *conſtipatio* augetur, vix homo fuerit, quin noxium hujus rei effectum tantò facilius indè agnoſcat.

§. XLVI.

Quando vero jam aliqua inſignis *commotio* & *congeſtio*, citra debitum ſufficientem progreſſum, verſus & circa viſcera abdominis, & *venam portæ* contingit, quæ vel diuturna *reſtagnatione*, vel planè ſuperinducta tali meatuum & pororum in viſceribus *conſtipatione*, modo dictum illud ſonticum incommodum, quod *Lowerianum* Experimentum demonſtrat, nempe ſeceſſionem, diffuſionem, & perruptionem valdè copioſam *lymphæ ſeroſæ*, poſt ſeſe trahat, ibi tantò evidentior utique eſt, eventuum & univerſa cauſandi ratio.

§. XLVII.

Ingurgitatio *thermarum*, *acidularum*, imò vel aliorum quoque potuum, in certiore viſcerum abdominis *obſtipatione*, quam prompte atque facile hujus generis effectus poſt ſe trahant, uti ab Experientia notum eſt; ita ratio ex immediate dictis facile dilucèſcit. *Scabiei* vero efficacia in eò conſiſtit, quod cum corruptio ejus non niſi fere in ſumma *ſuperficie* cutis fieri atque procedere ſoleat, cohibita & retropulſa hac ne eo usque erumpere queat, ſubſequatur ejusmodi diffuſio per vicinas adjacentes partes. Invaleſcit vero hæc prompte utique etiam per univerſam viciniam, qui mos eſt hujus generis tumorum.

§. XLVIII.

§. XLVIII.

Venenorum viva corpora *languidiùs*, & œdematoſè quidem, *tumefaciens* effectus, non eſt, niſi pariter plane mediatus; fundatus videlicet in ejusmodi irregularibus *toni viſcerum*, alicubi *adſtrictoriis*, alibi *relaxatoriis*, alterationibus. Unde quidem in ſubjectis, repentinis hujus generis motibus obnoxiis, etiam ſæpenumero, præſertim paulò *debiliores* doſes hujus generis venenorum, ſatis præſentaneos tumorum talium effectus, edunt & poſt ſeſe trahunt.

§. XLIX.

Neque vero ſilentio præterire licet reciprocum etiam illum effectum, quando revera magis ab *humorum vitio*, per *externam* aliquam vim, v.gr. *frigus* inſigne, *luxationes, contuſiones, eryſipelatodes* & *phlegmonodes* inflammationes, *metaſtaſes* febriles, &c. magis immediatè *externè* coortæ œdematoſæ inflationes, tandem etiam, ipſi *Aſciti* anſam præbent, eumque poſt ſe trahunt. Sicut etiam *gravidarum* hoc interdum eſt fatum, ut facto graviore uteri prægnantis incubitu in divaricationem venæ cavæ, aut alterutrum ejus ramum *iliacum*, vel utraque crura, vel alterutrum, hinc tumore tali, evidentius per Experimentum illud Lovverianum explicando, afficiantur.

§. L.

Imò vero non placet negligere diſtinctionem illam, non magis ad Diagnoſin, quam Prognoſin pertinentem, inter *Cachexiam*, *Leucophlegmatiam* & *Anaſarcam*, ſine admodum conſpicuo adhuc *Aſcitico* tumore: & *Aſcitem* ipſum. Siquidem uti *Cachexia* providè tractata, præ omnibus hiſce ſpeciebus promptiſſimè & ſecuriſſimè adhuc reſtitui ſolet; ita omninò ipſi iſti *univerſaliores* tumores, æqualiter ferè per totum habitum, aut vegetè ſanè, coorti atque progreſſi, ſunt revera pariter longè melioris ſpei, quâm Hydrops *Aſcites*, ſive cum illis complicatus, ſive aliundè coortus.

§. LI.

Rebus ita conſtitutis, non adeò difficilis utique fuerit rationis perceptio, quamobrem tumores aſcitico-hydropici curatu ſint adeo difficiles, refractarii, rebelles. Cùm enim *viſcera*, præſertim ita diffuſa, ut eſt *hepar*, & tàm arctis meatibus inſtructa, ut ſunt *glanduloſæ* tales partes, quando ſemel inſignem labem permeabilitatis ſuæ contraxerunt, nimium quam difficulter ab illa rurſus liberantur; cum etiam in ſuperficialibus corporis partibus *ſcirrhoſæ* obſtipationes, quotidiana Experientia nimium quàm promptâ teſte, adeò curatu refractariæ ac difficiles ſint, ut, quantumvis ibi remedia, ſine prævia inſigni alteratione, effectus ſuos edere poſſent: quod in abſtruſis illis viſceribus longè aliter ſe habere nemo neſcit: ita ſanè à cauſa adeo pertinaci, effectum quoque refractarium oriri, & contumaciter foveri, quis miretur.

§. LII.

Indè videlicet eſt profectò, quod non deſint medicamenta, quæ *aſciticos*, etiam ſatis inveteratos, *ſolentur*, *ſuſtentent*, *ſublevent*; imò haud ita raro, ſi ſolus tumor ſpectetur, eximiam ſpem reſtitutionis imperitis faciant. Non ſublato interim, & inſuperabili, vero illo totius mali fundo, qui in ipſis *viſceribus* intimius reſidet: fruſtra ſunt omnia, productum ſaltem morboſum, nempè *tumorem*, minuentia, reſolventia &c.

LIII.

Sub tali itaque rerum ſtatu, facilè accuratiori penſitationi ſuccurrit, non modo quid agendum occurrat, ſed etiam qua *methodo*, ordine, atque dignitate; dum dependentiæ ratio utique non modo conſideranda hic venit, ſed omninò immenſum quantum diſpares, ratione *primarii* momenti, infert reſpectus. Ita enim princeps omninò & *primarium* opus nullum utique aliud, quam *viſcera* ipſa integritati ſuæ reſtituere; breve dictu, ſed factu quàm difficillimum negotium. *Se-*

cundus

cundus ſcopus, eſt utique corruptelam humorum hinc, vel undecunque tandem, ſubnatam, *corrigere: Tertius*, effuſos & diffuſos atque *reſtagnantes* hos humores, qui actu tumorem conſtituunt atque ſuffercitunt, *evacuare*: Quartus partibus ipſis tumore hactenus enervatis, robur & *tonum* ſuum non magis reſtituere, quam conſervare.

§. LIV.

Quemadmodum vero communiter contingit, ut vel minus perſpecta vera cauſarum ratione atque energia; vel alias magis tumultuariè atque empiricè ſuſceptis curationibus, facilius *leviora*, difficiliora etiam difficillimè corrigantur: ita obtingit id ipſum, imò obtinet etiam, præcipuè in ipſo noſtro affectu: ſiquidem hic etiam multa ſanè Experimenta, Obſervationes, traditiones, reperiuntur, quæ ſequiores quidem ſcopos ſic ſatis exſequuntur: *præcipuos* vero adeo non attingunt, ut nihil indè ſolidi ad effectum ſperatum obtineri poſſe, quotidiana Experientia, cum querimoniis non magis patientium, quàm ipſorum Medicorum, nimio plus confirmet.

§. LV.

Accuſaverunt verò etiam Veteres *hepatis* vitium; ſed communiter ferè magis *formale*, nempe efficaciæ ejus *ſanguificæ* debilitationem atque depravationem; commendaverunt etiam huic malo expugnando varia, quæ etiam *aperitivorum* nomine, multa vero *roborantium* appellatione, inſigniverunt. Interim longè maximam, & ferè præſentiſſimam opem, quæſiverunt in *Evacuantibus*. Undè nonſolum varia, ſed vix non *fortiſſima* quæque, *purgantia*, huic deſtinaverunt.

§. LVI.

Reverà vero apud longè plurimos, (in quorum ſaltem Scriptis *ſuſpectisſima* illa commemoratio non obſervatur, quod omnes patientes tali methodo ab ipſis *reſtituti* ſint) vel ex ipſo contextu, vel ingenua penitus confeſſione atque re-

cenſione, abunde legere eſt & deprehendere, quod ita quidem & hac methodo, Medici *curaverint*, ſed non *ſanaverint*. Cavendum vero profectò eſt, ne in ejusmodi rebus fides temere adhibeatur variis recenſionibus atque pollicitationibus quæ e longinquo, modo ratione loci, modo temporis anteacti, in talibus caſibus jactantur, ſed ſemper attentius conſiderandum, quomodo illud ſuccedat: *hic Rhodus hic ſaltus*; ubi quidem non negamus, confuſionem *Cachexiæ* cum *Hydrope*, ſæpius forte ipſos etiam tales narratores decepiſſe, ut tolerabiliorem longe affectum, pro alio plane diſpari habuerint, adeoque ſi talem poſthac ſimili methodo curare aggrediantur, ſpe ſua excidant & ſeipſos fruſtrentur.

§. LVII.

Cum vero nimiæ molis fuerit, recenſendis numeroſis Autorum traditionibus, tempus & chartam conſumere; placet nobis potius illa, quæ pro *ſelectioribus* in hoc genere agnoſcimus, adducere, ita tamen ut eadem ſimul quadantenus ad regulas ſupra citatæ methodi diſponamus. De qua tamen illud unum adhuc ſemel monere neceſſe habemus, quod in hoc etiam affectu, ut in variis aliis, haud exigua utique intercedat differentia, inter illud quod *dignitate primarium*, & quod *ordine primum*, exiſtat. In noſtro enim Affectu *Correctio* & *Evacuatio* materiæ, quæ tumorem jam format atque fovet, *ordine* minime poſterior, ſed par ad minimum, imò *prior* eſt, quando valde urget, quam *viſcerum* ipſorum tentanda expeditio.

§. LVIII.

Correctionem materiæ, quærunt aliqui in variis draſticoteris *ſalinis*, chymicis præparatis; ita, ut profectò interdum vix credibile ſit, quanta audaciâ & quantis conatibus, jam *alcalia, fixa*, ſal Tartari & oleum ejus per deliquium, infuſum calcis vivæ, Nitrum fixum; *Volatilia*, Spiritus urinæ, Cornu Cervi,

Sal.

Sal. Arm. ſimpl. & oleoſus: jam *acida*, ſpirit. ſalis, Nitri, Vitrioli, ſimplices aut ſic dicti *dulces*; Acetum, Acetoſitas Citri, &c. jam *ſalſa*, ut haleces & ſimilia, ſæpè deinceps uni eidemque patienti ingerantur; imò jam *vina* communia, jam ſpirituoſa *fortiſſima*, imò *ſpirit. Vin.* non modo commendentur, ſed vel ſuppeditentur.

§. LIX.

Quæritur hic idem effectus alibi in *lignis* & radicibus Exoticis, quæ aliàs ad *Venerea* mala commendari ſolent. Neque tamen ne horum quidem effatu dignum effectum, & quem imitari, aut fidere eidem liceat, vel hodieque adhuc experti ſumus.

§. LX.

Sperant hoc alii ab *amarorum* uſu & efficacia *in genere*; ſed quousque effectus reſpondeat, Experientiam teſtem conſulant atque afferant neceſſe eſt. Certè veriſimile admodum eſt, quod *amara* illa magis ferè *viſcerum* ipſorum reſerationi, reſtaurationi, atque ſolatio conducant, quàm univerſorum humorum immediatæ *alterationi*: vel potius *motu*, jam diuretico, jam diaphoretico, præcipuam ſuam energiam, communiter tamen & ipſam ſatis parcam, exſerant.

§. LXI.

Aromatica neque indifferenter omnia, neque vero pleraque aut potiora, locum etiam hic invenire teſtatur Experientia; illa vero præcipuè minimi hic ſunt uſus, quæ altius in ſanguinem diffundendo ſulphuream ſuam acrimoniam, *calorem* eidem conciliando inæqualem aut immodicum, *Hecticis* Febribus, & majori *hepatis indurationi* viam ſternant.

§. LXII.

Cum legiſſemus enarrationem *Zacuti* Luſitani, de peregrina illa Indica, ut ille refert, radice, quæ *Ambuena* ab illo, qui eam attulerat, dicta ſit; & ſimul ex eodem perciperemus

quod & acrimonia & alia ſimilitudine, *Zingiberi* præcipuè illam comparet: ſimul verò apud antiquiores Medicos deprehenderemus ipſum *Zingiber* pro corrigente quorundam *vehementium* evacuantium in *Hydrope* laudari: devenimus in eam conſiderationem, quod veriſimiliter *zingiber* magis *corrigendo* materiam, & afficiendo vias, quam temperando ipſum *purgans* remedium, efficax ſit: neque certè ipſa Praxi hanc ſuppoſitionem ſecuti, quicquam ibi ab hoc noſtro conceptu alienum experti ſumus.

§. LXIII.

Ipſa etiam *Antiſcorbutica* dicta, quam nullam, omnia *indifferenter*, immediatam præſertim, efficaciam hic habeant, ſcient ſine dubio experti. Radix *Armoraciæ*, & *Raphani*, præſtant propemodum pleriſque cæteris: Reliquorum vero, & in ſpecie *cochleariæ*, quam incertus hic ſit effectus, ſi præcipuè potius *præparata* aliqua ex eadem, quam ipſa adhuc in *ſubſtantia* adhibeatur, non facilius quisquam, quam Experientia, docuerit.

§. LXIV.

Remedia quæ *Correctioni* humorum nobis quidem efficaciora habentur atque deprehenduntur ſunt *Abſinthium*, *centaurium*, *Fumar.*, *Card. b.*, Rad. *Tarax.* *Bardan.*, *Petaſit.*, *Helen.*, *Vincetox.*, *Ari* quoque. *Zingiber*. *Armorac*. *Raphan.* Evacuant quidem horum etiam aliqua, præcipuè per *diureſin*: ſed videntur omnino plus *alterando* præſtare. E *Salinis*, quanquam certè non ita directè qua talem, laudamus ſpirit. *lumbr. terreſt.* præprimis in *junioribus*, & malo minus inveterato, & magis etiam *anaſarcode*, quàm purè *Aſcitico*. Quid etiam alii *Lumbricis terreſtr;* alii *bufonibus* hic tribuant, conſulantur Recentiores varii, ſed notentur ſimul manifeſta veſtigia mutuarum transſumtionum magis, quam fidæ Experientiæ. *Nitri* quoque uſum, cum *arcano duplicato* recte præparato, conjun-

junᴄto, in variis caſibus Hydropicis ſalutarem eſſe, prudens ejus & tempeſtiva exhibitio demonſtrat.

§. LXV.

Viſceribus, reſerandis idonea efficacia cum præſertim labes communiter dependeat ab humorum in eadem infarᴄtu, ſperanda eſt hoc caſu ab his iisdem, humorum ejusmodi *correctioni* dicatis medicamentis: ita ſaltem, ut admodum providè attendatur ad ſelectum, cui humorum generi, aut prædominio, quænam è dictis his magis convenire appareant. Ubi, quò magis *phlegmaticus* & *mucidus* eſt ſtatus, eò *acriora* & *amariora* è dictis indicantur: quò magis *Sanguineus*, eò *temperatiora*, *temperantia*, *Antiſcorbutica* &c. requiruntur.

§. LXVI.

In *Fœminis* quibus *menſium* vitium conjungi apparet ſollicitè cavendum, ne remediis ſanguinem valdè exagitantibus, ſive *pellentibus*, potius infarctus atque *oppletio* vehementior, & *obſtipatio* fortior certisſimè inducatur, ſi exitus non ſequatur, quod propemodum ordinarium eſt. *Juſta* vero atque efficax reſeratio hujus *fluxus*, eſt utique in tali Caſu unicum certius & conſtans Remedium ſine quo omnia cætera in Hydrope vero, non nuda amplius *Cachexia*, irrita ſunt & vana.

§. LXVII.

In illo vero caſu, ubi potius ab *exareſcentia* & *ſiccitate* Hepatis, malum hoc pendet, tantò difficilius eſt negotium, quia ibi tumores tales *Oedematoſo-Aſcitici*, *tardisſimè* communiter ſeſe exſerunt, obfirmato jam graviſſime dicto illo hepatis malo. Quicquid hic boni adhuc ſperare licet, petendum eſt à moderatis *humectantibus*, *emulſivis*, herba & fl. *bellidis*, *ſapone* philoſophico, & Chymico-Medico *ſaponis* uſu, quorum utrorumque non rejicula certe ſubinde hic eſt efficacia.

§. LXVIII.

Imò vero in hoc quidem Caſu, *Vectura*, aut imminuto

pluri-

plurimum tumore, *Equitatio*, ad hoc malum in ſpecie, (non vero tàm ad tumorem) minime ſpernendum habet uſum, ſicut à *Sydenham* ad *Phthiſin* & *Hecticam* & horum generum *tuſſim*, eximie commendantur: quod quidem proinde tantò magis uſum habuerit, ubi cum *Hydrope* tali ſtatim à prima ejus nativitate conjuncta, imò jam dudum prægreſſa ejusmodi *tuſſis ſicca*, vehemens, hectica, præſtò eſt. In *Senioribus* hic operæ pretium facere, res eſt vix ſperanda.

§. LXIX.

Evacuatio utique neceſſaria eſſe videtur, & confirmat etiam ejus utilitatem ipſa Experientia. Circa genium vero & ſpeciem ejus variat atque differt admodum, nuda vulgaris opinio atque Theoria, imò ipſa quoque Praxis ejus generis atque Experientia: diſſident hæc inquam atque differunt plurimùm ab Experimentis ſpecialioribus, quorum unum ex obſervatione Dn. D. Præſidis non poſſum quin adducam. Eſt vero illud pulvis cujusdam Practici, pauciſſimæ molis, nempe 8. granorum ponderis, cujus quotidie propinat doſin unam: hæc evacuat admodum omninò *parcè*, quoad quantitatem, neque pluribus quàm *duabus* per diem *vicibus*: verbo, non purgat tantum, quantùm in valdè mobili patiente 12. grana Gialappæ. Nihilominus intra octiduum conſumti hinc ſunt in Perſonis quibus hoc medicamentum diſpenſavit ipſemet Dn. D. Præſes, tumores magnæ molis, & abdomen atque pedes ad naturalem proximè ſubſidentiam, redierunt. Quod profectò Experimentum, cui inſuper nullus inſignis *urinæ* fluxus concurrit, ſi non demonſtrat, quod *evacuatio* copioſa, *ut ſic*, curam horum tumorum non neceſſario abſolvat, quid quæſo aliud probabit.

§. LXX.

Interim, cum ejusmodi Remedia, non ita, uti quidem optandum eſſet, familiaria ſint; ſicut revera dictus hic Practicus

cticus hoc ſuum Experimentum ne pro 50. thaleris alicunde contra oblatis, communicare pertinax erat; ita intereà notioribus contentos eſſe neceſſe eſt, ubi varia quidem commendari ſolent, tam antiqua ita dicta *phlegmagoga,* quàm recentiùs cognita & in uſum deducta. Quorum iſta quidem v.g. ſunt ſem. *Carthami*, herb. *Soldanell.*, rad. *Ebul.& ſambuc.*, *Juli* & *Cortices* etiam horum mediani: *Elaterium*, ſuccus inſpiſſatus & Extract. *Eſul. maj.*, cortic. *frangul.* cort. & bacc. *Mezeræi* &c. imò *euphorbium*, *helleb. alb.* Ex Recentioribus, *Gumm. Gutt.* & *Jalapp.* cui quidem poſteriori, ſunt qui radices *Mirabilis Peruanæ* æquiparare, imò planè pro eadem re venditare velint: ſed neſcias fortè in quo tertio. Obtinuit certè Dn. D. Præſes elapſo Autumno, in Horto Medico recens plantando, radices ſemeſtres, nempè ex ejusdem anni vernâ ſemente, proximè ad *trium librarum* pondus auctas, non magis ſucculentas, quam denſas atque ſpiſſas: fecit etiam experimentum hujus efficaciæ, ſed reverà in hoc genere, etiam ab integræ *Drachmæ* pondere fruſtraneum, adeò ut ſi optandus ille effectus (quem ipſis tribuit *Dopper*, Deſcript. Americ. pag. 400.) contra *Hydropem*, ab ipſis revera expectari debeat, in *evacuatione* ad minimum quærendus non ſit.

§. LXXI.

Neque vero pœnitendi effectus hic ſunt, etiam *compoſita,* tàm officinalia, quam Magiſtralia; ſiquidem ipſum *Extract. Panchym. Croll.*, modo dextrè adhibitum, ſatis hic utile eſt: neque *Elect. Hydragog. Sylv.* pœnitendæ hic eſt efficaciæ: imò *Oxymell. Helleb. Gesneri*, non magis uſu ſuo hic deſtituitur. Verbo, Remediorum in hoc genere, nempe ad *evacuationem*, abundè ſanè eſt, & facilè illis potitur, qui modo methodum aſſequitur.

§ LXXII.

Ne Speciminis Diſputarii loco, liber fiat, ſuperſedemus ab examinanda prolixe diverſitate illa, quæ apud Practicos

occurrit, in decidenda quæſtione, utrum ex his conducat, *confertim*, ſimul & ſemel, an vero *tardè, placidè* atque *ſucceſſivè*, evacuare. Quod nobis, ſecundum Experientiam ita decidendum videtur, quod in *debilioribus*, æque ac *mediocribus*, *ſucceſſiva* quoque Evacuatio locum habeat: in *robuſtioribus* vero etiam *copioſior* eductio celebrari poſſit.

§. LXXIII.

Diuretica Evacuatio, licet non æque *directo* ſcopo inſtituenda (ubi illam nunquam cum laudando eventu adminiſtra am vidimus) minimè tamen negligenda eſt. Perpetratur autem, partim per antè dicta *Alterantia*, & ex illis *Nitroſa* quoque prudenter adhibita: partim per *Tinct. Tartariſat.*, *acrem, ſuccinatam*: partim per citata illa *ſaponaria*. *Cantharides* temerè & imperitè, niſi ſtolidus nemo uſurpaverit: prudens vero non niſi peritisſime. *Cryſtallorum Lunæ* energiam illis relinquendam cenſemus, qui per ipſos operæ pretium facere noverint: alios, quod nos quoque facimus, conſultius abſtinere jubemus.

§. LXXIV.

De Paracentheſi & evacuatione per illam inſtituenda aliquid his inſerere, non patitur loci ratio. Suffecerit dixiſſe, quod remedium ſit, rariſſimè neceſſarium, rarius vero boni & ſecu i atque conſtantis efficaciæ: adeò, ut potius de illo ejusque difficultatibus, ſeorſim & velut ex profeſſo agere neceſſarium eſſet, quàm noſtræ tractationi vel nimium, vel mancum, de illo ſermonem intexuiſſe.

§. LXXV.

Anima boni effectus, etiam ibi, ubi Affectus ratio illum adhuc admittit, eſt legitima *methodus*, ſecundum individuorum, & morbi per individua, conditionem hic varians; ſed omninò, ſecundum dicta tamen, judicio Medici, circumſpecto tamen & ſolerti, commendanda; Conſiſtens vero plurimum, in prudentiſſima horum Medicamentorum, ſecundum

diver-

diverſos hos ſcopos *ſubordinatione* & *alternatione*: Abſtinendo omni modo ab *inſolentibus*, Experientia deſtitutis *alterationibus*, & impotentibus *intempeſtivis evacuationibus*, neglectis præcipuè viſcerum *tono*, *reſeratione*, *reſtauratione*. His vero rectè & prudenter tùm conſideratis tùm in effectum deductis ſub tali etiam *viſcerum* ſtatu & *Naturæ* robore, quæ medicamentis reſpondeant, antè omnia vero ſub Divina Gratia, non eſt, quod de Cura *Hydropis* ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ſiniſtre ſperemus, ſed potius de felici ejus *reſtitutione*, vel ad minimum maxima *ſublevatione* atque mitigatione, patientibus gratulemur.

NOBILISSIMO DOMINO CANDIDATO PRÆSES

Εὐπράττειν.

EXimie profecto Divus Medicinæ Parens, in limine ipſo primo præceptorum ſuorum conqueritur: artem eſſe longam, vitam verò brevem! Neque inconvenienter ſtatim ſubdit: Tempus præterea præceps eſſe, Experimentum verò difficile. Omnia videlicet ita comparata, ut Medicinæ ſtudium aggreſſurus meminiſſe debeat quomodo tali rerum ſtatu ſine labore & aſſiduitate, prudentia quoque, vigilantia, atque patientia, quæ obſtaculis illis ſatisfaciant, nullum operæ in hoc genere pretium facere poſſit. Neque vero ad antiqua illa dicta provocare opus eſt, quorum fidem frivola & ſciola poſteritas elevare, pro ſuo propemodum officio habet, atque gloriæ ſibi ducit: Res hoc loquitur, & Experientia nimium quàm odioſa, quæ, proh pudor! teſtatur, quod diverſa ab his inſtitutis atque monitis viâ

incedendo, Medicina hodie modo non propalam illud audiat, quod inter ſemipotos Criticos Dipnoſophiſtas Medicaſtro objicitur: Exceptis Grammaticis, nihil Medicis eſſe ſtultius. Sed non placet κινεῖν τὸ ἕλκος. Laudandi potius, & excitandi ſunt hinc qui Cordi habent illud Græcorum Sapientum generale monitum: γνῶθι καιρόν. & digno pretio, labore, Deûm dona, Sapientiam atque Scientiam, ſibi coëmere, cordi habent. Inſtitiſti tu quoque hanc viam, Nobilisſime Domine Haucki, & Medicæ arti ſane indefeſſam dediſti operam. Poſſum hoc teſtari pro meo virili, quem in omnibus Exercitationibus atque Præmonſtrationibus asſiduus penitus auditor, nunquam deſeruiſti, & vero dicta atque facta ad animum ita admiſiſti, ut egregium inde ſpecimen, quoties de quibuscunque ejusmodi negotiis ſermo moveretur, facile edideris. Documentum etiam hujus rei haud exiguum eſt præſens Tua Diſputatio, qua rem profecto arduam in arte noſtra, Hydropis juſtam medicationem ita tractaſti, ut & Scientiæ & Experientiæ, non vulgaria exhibeas veſtigia. Gratulor Tibi merito de rebus ita bene geſtis, & præſagio inde gratos olim fructus, proſperós artis ſucceſſus, bonam famam, bonorum favorem, αὐτάρκειαν. Perge, quod facis, hiſce Tuis actionibus, Divinam ſedulo conjungere gratiam, ita dexterrimorum eventuum ſecurisſimus, infallibiliter potieris voto, quod Tibi primo ſtatim verbo exhibui, & hic ultimo quoque repeto, nempe Εὐπράττειν. Vale. Dab. Halis ex Muſæo V. Kal. Julias, M DCCI.